

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasilo avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovarisa
v Idriji.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljave je pošiljati franko.

Učiteljski Tovarish izhaja vsak petek popoldne.
Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.
Vse leto velja . . . 10— K
pol leta 5—
četrt leta 2:50
posamezne številke po 20 h.

Za oznanila je plačati od enostolpne petit-vrste,
če se tiska enkrat . . . 14 h
" " " dvakrat . . . 12 "
" " " trikrat . . . 10 "
za nadaljnja uvrščanja od petit-vrste po 8 h.
Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna (telefon št. 118).

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 20 h za petit-vrsto.
Priloge poleg poštnine 15 K.

Naročnino, reklamacije, to je vse administrativne stvari je pošiljati samo na naslov:

Upravništvo Učiteljskega Tovarisa
v Ljubljani.

Poština hranilnica št. 53.160.

Reklamacije so proste poštnine.

Nadzornik Maier.

Svoj čas je »Učiteljski Tovarish« prijavljaval članke, v katerih je pokazal nadzornika Maierja javnosti takega, kakršen je. — Občinstvo je bralo članke z zanimanjem; »Uč. Tov.« je šel po ljubljanskih kavarnah iz rok v roke, in mnogo ljudi je prihajalo v upravništvo »Uč. Tov.« kupovat dotične številke. Z napetostjo so pričakovali celo neučiteljski posledic, ki bi morale priti pri vsakem c. kr. uradniku — in kot takega smatramo tudi Maierja, dokler nosi naslov c. kr. nadzornika — ako se bi mu javno očitalo toliko in takih dejanj — kakor je očital in dokazal Maierju naš list. C. kr. nadzornik Maier ni reagiral na vse to, ker se ni upal; c. kr. nadzornik ni tožil našega odgovornega urednika, dasi se ta ne krije s kako imuniteto, v kljub mnogokratnim javnim pozivom, da naj to stori! Mož je že vedel, zakaj ne! Požirati je moral vsa očitanja, vse bridke resnice, ki mu jih je metal javno v obraz »Uč. Tov.« Javnost ga je obsodila in obračunala z njim, in ta c. kr. nadzornik stoji še dandanes tak pred njo: omadeževan in neopran.

Dotične članke so pa brali tudi gospodje na vladi; s kakimi občutki, to je njihova stvar. Izza kulis se je pa vendarle zvedelo, da najboljšega vtiska niso napravili na merodajne kroge in da se je Maierjev nadzorniški stolec jako majal. Kmalu potem je potekla Maierjeva nadzorniška doba, in bližalo se je novo imenovanje okrajnih nadzornikov. Maierju je šlo za kožo in napel je vse strune, da se še obdrži na svojem mestu. Že itak nervozni Maier je postal še nervoznejši; čutil je, da se potaplja in v tej sili se je prijel za vsako bilko, ki bi mu količkaj mogla pomagati, da bi se še vzdržal na površju. Slomškarji, S. L. S., nemški Volksrat — vse mu je bilo dobro, samo da bi ostal še nadzornik — povsod je moledoval za to mesto.

»Visoki« gospod Maier, ki mu je bila prej družba učiteljev prenikotna in premalenkotna, da bi se podajal vanjo, je prihitel sedaj k Slomškarjem. Tem se je postavil na čelo in z njimi napadel naše

»Vdovsko društvo«. »Visoki« gospod Maier se je sedaj tako ponižal, da je postal orodje Slomškarjev; z njim so hoteli dobiti v svoje pesti »Vdovsko društvo«; Maier je bil predsedniški kandidat! Slomškarji so mislili, da se bodo ljubljanski napridni učitelji zbal Maierja, svojega nadzornika in se tresli pred njim kakor Rimljani pred klicem: Hanibal ante portas! Pa zmotili so se! Zavednost in neustrašnost naprednega učiteljstva se je tu sijajno pokazala; Maier je propadel tako, da je zavedno izgubil veselje še kandidirati kot predsednik »Vdovskega društva«.

Mi registriramo ta slučaj samo zato, da konstatiramo netaknost, ki jo je učinil Maier s tem svojim ravnanjem. Maier je dobro vedel, da ima postopanje Slomškarjev v tej zadevi politiško ozadje. C. kr. okraj. nadzornik bi moral ostati v takem slučaju po navodilih, ki jih ima od naučnega ministrstva, nad strankami, ne pa se toliko izpozabiti, da se da rabiti kot orodje manjšini kranjskega učiteljstva. Ta c. kr. nadzornik je zaslužil za to svoje početje grajalni dekret od vlade; če ga je dobil ali ne, tega ne vemo; če ga ni — potem pač vlada ni storila svoje dolžnosti.

Maier je bil za eno blamažo bogatejši; napredno učiteljstvo mu je dalo dobro lekcijo. Zato pa je pustil Slomškarje in se je podal k voditeljem S. L. S. Kakor vsakdo, ki pristopi k tej stranki, tako se ji je tudi Maier moral zapisati z dušo in telesom! »Najliberalnejši« nadzornik, ki je svoj čas odpravil v Ljubljani šolarsko mašo, je šel v Kanoso! Sedaj ne sme imeti ne lastne volje, ne lastnega naziranja, ne lastnih principov; lastnega prepričanja itak še nikdar ni imel. Plesati mora tako, kakor mu piskajo drugi, kvalificirati tako, kakor velevajo drugi; Maier je orodje klerikalnih voditeljev. To priča njegov ternopredlog v mestnem šolskem svetu ljubljanskem! Izmed mnogih kompetentov, ki so prosili za učiteljsko mesto v Ljubljani, je predlagal on — na komando klerikalcev seveda — najslabšega!

S tem dejanjem je Maier oškodoval enega izmed naprednih kompetentov, izmed katerih je prav vsak za dvesto odstotkov boljši od onega, ki ga je on pred-

lagal. Da se naša slavna vlada za take »lapalije« ne zmeni — to dobro vemo, tudi ne pričakujemo od nje, da bi storila konec takeniu postopanju c. kr. nadzornika Maierja. Temu smo že tako vajeni, da se niti ne čudimo, ako se pri nas gode take stvari!

Kakor smo zgoraj omenili, se je prodal Maier tudi nemškemu Volksratu z dušo in telesom. Da se je Maierju vendarle posrečilo postati zopet nadzornikom, je moral tudi nemški Volksrat zastaviti svojo vplivno besedo zanj; seveda ne zaman! Nemški Volksrat dobro ve, da si Nemci ne morejo pridobiti tal v Ljubljani, dokler ima mesto slovenske šole, zato so porabili Maierjevo klečeplazenje okolo Nemcev v to, da ponemčijo naše slovenske šole s pomočjo Maierja! Ta jim je obljubil vse to in imel je tudi dovolj predrznosti, da je v mestnem šolskem svetu stavil predlog, naj se nemščina uvede že v drugi razred in da naj se v naših slovenskih šolah poučuje slovenski otroci tudi v zemljepisju, zgodovini in, če mogoče tudi v drugih predmetih nemško! S tem pa je Maier zagrešil izdajalstvo nad slovenskim narodom, s tem si je pritisnil na čelo pečat slovenske izdajice!

Ako se Maierju posreči, da prodere s svojim predlogom — in deloma je že prodrl, ker v privatnih ljudskih šolah res že poučujejo nemščino v drugem razredu — potem je Maier potisnil naše šolstvo za petdeset let nazaj in ga postavil v oni stadi, v katerem se je nahajalo tedaj. Koliko truda in napore je trebalo, da je slovenski narod dobil saj slovenskih ljudskih šol, sedaj pa nam naj Maier z enim mahljajem vzame to, kar smo si po dolgoletnem vročem boju priborili z največjim naporom! Upamo, da se bo ves narod vzdramil iz svoje letargije, da ga bodo njegovi voditelji opozorili na nevarnost, ki tiči v Maierjevem predlogu. Saj vendar vsakdo ve, kakšna je bila Ljubljana, ko je imela tako šolstvo, kakršnega hoče zopet uvesti Maier. Kar je starejših, se gotovo spominjajo, kako so nemškutarili mladi in stari po Ljubljani, branjeveke na trgu, mlečozobe deklice po cestah, v medsebojnem družinskem občevanju in povsod.

Vsakdo ve, kakšnega duha so bili ljubljanski meščari, trgovci in obrtniki. Slovenščine niso znali pravilne in dasi nemščine tudi ne, vendar so rajši občevali v tujnščini kakor v materinščini, materinega jezika so se sramovali! Slovensko šolstvo je odpravilo to, s ceste in trga in trgovin je izginila nemščina, slovensko šolstvo je navdahnilo ljubljanske prebivalce z drugim duhom, in da se danes imenuje Ljubljana lahko zavedno slovensko mesto, je to storil slovenski narodni učitelj, je to storilo slovensko šolstvo! Seveda je bil med nemškutarji tudi Maier!

Napredno slovensko učiteljstvo, ki je bilo, je in hoče biti pravi pionir omike, pravi prijatelj in dobrotnik svojega naroda, bo obračalo vso pažnjo Maierjevim nakanam in jih bo izpodbijalo z vsemi silami in z vso odločnostjo! Pozivljamo pa vse skupaj in vsakega posameznika, da stopite nam na stran in nam pomagajte preprečiti izdajske načrte c. kr. nadzornika Maierja. Naj tudi slovenski narod kvalificira enkrat šolskega nadzornika — bognejad pristransko — ampak tako kakor zasluži.

K sklepu pa še nekaj besed c. kr. vladi! Gospod baron Schwarz! Ko smo poslali prve članke o c. kr. okrajnem šolskem nadzorniku Maierju med svet, bi bila Vaša dolžnost, da preiščete očitanja, ki smo jih javno izrekli nadzorniku Maierju. Če smo mu delali krivico, zakaj niste štčitili svojega podrejenca, zakaj ga niste pozvali, da se opere pred javnostjo in nas primora, da preklčimo, kar smo pisali o njem? Če smo pisali pa resnico, zakaj niste štčitili nas pred njim? Tudi to bi bila Vaša dolžnost. Vemo, da se navadno tako prakticira, da se nižjemu nikdar ne da prav, četudi ima prav, in da se na željo nižjega ne odslovi višjega, ker bi to izgledalo kot ne kako retiranje, in tega niste hoteli pokazati svetni, da bi se vdali našemu pritisku. Ne vemo, če je bilo to modro! Vi veste, da je bilo in je še kranjsko, oziroma ljubljansko učiteljstvo napram svojim nadzornikom, če so bili in če so količkaj na svojem mestu, vedno do skrajnosti potrpežljivi, tolerantni in prizanesljivi; taki smo ostali tudi proti nad-

LISTEK.

Otroci — vzgojevalci.

Zabave in pouka željno ljudstvo nad vse ljubi dobro uprizorjene gledališke predstave. To dejstvo morajo bolj ali manj upoštevati vsa društva, ki hočejo s pridom delovati med ljudstvom. Tudi šola bi v tem pogledu gotovo lahko storila mnogo več, ko bi učiteljstvo ne žive v tako obupni socialni bedi in ko bi ne bilo povrh še med seboj brez potrebe razklano.

Z ozirom na gojitev gledališke umetnosti je že mnogo storilo krško učiteljstvo. Postavilo si je lep oder, ki uprizarja na njem lahke otroške igre, pa tudi težja dela. Vse hvale je vredno, da podpira s čistimi doneski šolarsko kuhinjo, ki je n. pr. letos v zimskih mesecih razdelila nad 7000 kosilc med kmetiške šolarje.

V soboto, dne 2. majnika, so uprizorili učenci in učenke meščanske šole pod vodstvom strokovnega učitelja Maksa Hočevarja Pribrovčeveo ljudsko igro »Pred vaškim znamenjem«. Tovarish Hočevar je znan kot spreten režiser, ki je vodil že lepo število gledaliških iger. Tudi pri tej predstavi je pokazal, kaj se lahko doseže, tudi če so igralci otroci. Treba je seveda mnogo dela, doslednosti in vztraj-

nosti pa neskončnega potrpljenja. A delu in naporu je bogata nagrada zavest, da je taka prireditev najčistejše veselje igralcem in njih roditeljem. Ko sem gledal siroto Anico vso v nesreči pred Marijinim znamenjem v molitvi in trpljenju, sem bil vesel njene igre, obenem mi je pa stisnila dušo neznana bolešt. In ko sta Jurjevec in Jurjevka z brutalno silo napadla neboljeno ubožico, sem videl, da so čutili gledalci vso njeno bol. Videl sem gospo, ki si je z robcem zastrla oči in je globoko zaihnela. Bila je igralčina — mamica. Vobče lahko trdim, da se je vsak igralec popolnoma vživel v svojo vlogo. V igri je bilo dokaj temperamenta in naravnosti. In to je mnogo! Saj vemo, da se celo odrasli igralci diletantje le težko iznebijo lesenosti in deklamiranja.

Z ozirom na pisatelja moram opomniti, da bi se dala igra zasnovati in izvesti z veliko večjim dramatičnim učinkom. Berač n. pr. nima skoraj nikakršne zveze z dejanjem. Avtorju svetujem, naj v tem pogledu primerja »Tončka« v Finžgarjevem »Divjem lovcu«. Zadnje dejanje bi se moralo vršiti v sobi pri postelji bolne Anice. In kakšna pravica je to: Anica, zlati otrok, ki ni zakrivil ničesar, mora umreti, Mihec pa, že po naravi pokvarjen in od premehe matere slabo vzgojen tvorniški paglavec, odide vsakršni kazni. In Jurjevec? Konec igre je na vsak način medel, plehek, ponesrečen. Da se krompir

ne izkopava v pričetku jeseni, bi moral pisatelj tudi vedeti.

Odmori so pri gledaliških predstavah večkrat mučno dolgočasni. Pri tej predstavi so nam bili v prijetno zabavo. Skrbel je za to strokovni učitelj Dragotin Humeč. Izvežbal je učence in učenke meščanske šole v petju v tako visoki meri, da so zapeli 6 narodnih pesmi čtveroglasno. In zapeli so jih mladi pevci in pevke tako lepo, da si je občinstvo želelo, naj bi bili odmori še enkrat tako dolgi in bi se pesemce ponavljale. Saj pa tudi res globoko učinkuje ljuba nam narodna pesem, kadar zadoni iz petdesetih mladih grl s svežimi glasovi.

Ne vem, kaj bi moglo bolj ogrevati človeku srce, kot takšno petje. Vem pa, koliko truda povzroča učitelju, da izvežba otroke do te stopnje. Zato gre čast in hvala obema tovarišema, ki sta s svojo požrtvovalnostjo priredila tako lep večer. Pokazala sta, kako lepi uspehi se dosežejo, če ima učitelj ljubezen do mladine in veselje do dela.

Naše čitanke.

Z Goriškega dohajajo glasovi, ki utemeljujejo potrebo, naj se sestavijo nova berila za naše narodne šole. V kolikor se je doznalo, pregledujejo že nekateri štaterski slovenski učitelji rokopise, name-

njene za izdajo novih čitank, ki jih pripravlja dvorni svetnik, deželni šolski nadzornik Končnik.

Dasi so n. pr. Schreiner-Hubadove čitanke dobre, imajo vendar svoje pomanjkljivosti, ki jih je treba pri novih izdajah izpopolniti. Schreiner-Hubadove čitanke imajo v sebi veliko bogastvo in prožnost slovenskega jezika, toda to bogastvo je za učenca le tedaj lahko prebavljivo, če ga poučuje jezikovno dobro podkovan učitelj, ki pozna za en in isti pojem vse sorodne izraze; n. pr. upor = vstaja, buna punt; upornik = vstajnik, vstaš, bunar, puntar;

upreti se = vstati, vzbuniti se, puntati se.

Zalibog, je bil naš pouk v slovenščini na učiteljskih čisto jako pomanjkljiv, da ne poznamo vsi za en in isti pojem vseh sorodnih izrazov, iz česar izvira, da mnogi učitelji nekaterih izrazov sam ne razume, ker manjka koncem čitanke slovarja ali besednjaka, ki bi obsegal vse sorodne izraze v abecednem redu. S tem bi bilo ustrezno tudi učencu, saj bi se jih lahko učil doma, dočim si jih mora sedaj po učiteljevem navodilu posebe napisati v svoj vsakdanji šolski zvezek, obenem bi bilo s tem ustrezno kulturi jugoslovanskih jezikov.

Jezikov pouk je najvažnejši predmet narodne šole. Bogastvo slovensk. jezika